

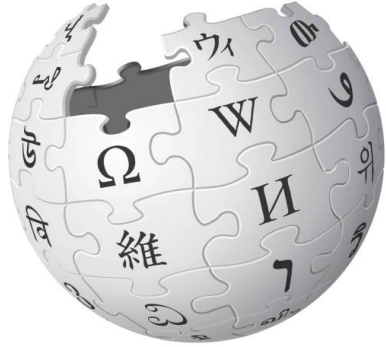
BIKOL WIKIPEDIA AS A LOCAL RESOURCE

WIKIMEDIA
EDUCATION

-
- Basque language (over **1 million**)
 - Official language in Basque Country
 - **29th** largest Wikipedia

-
- Bikol language (over **4.5 million**)
 - Major language, no official status
 - Rank **147**

WIKIPEDIA
An Talingkas na Ensiklopedya

www.bcl.wikipedia.org

It is the youngest (**2007**) of the 8 Wikipedia projects in the Philippine languages.

It only has **8,862 articles (147th)** mostly on local history and culture.

Depth: **7**; Admins: **2**.

However, in spite of the slow progress, it has become a useful online resource of local knowledge.

Usefulness of Bikol Wikipedia

CONTENT	CATEGORY	MEDIUM	USAGE
Mariano Perfecto	biography	magazine	national distribution
Casimiro Perfecto	biography	magazine	national distribution
Premio Tomas Arejola para sa Literaturang Bikol	recurring event	pamphlet	regional event
Tomas Arejola	biography	pamphlet	regional event
Clemente Alejandria	biography	journal	regional distribution
Sanghiran Nin Bikol, etc.	image	book	regional distribution
Vocabulario de la Lengua Bicol	image	book	national distribution

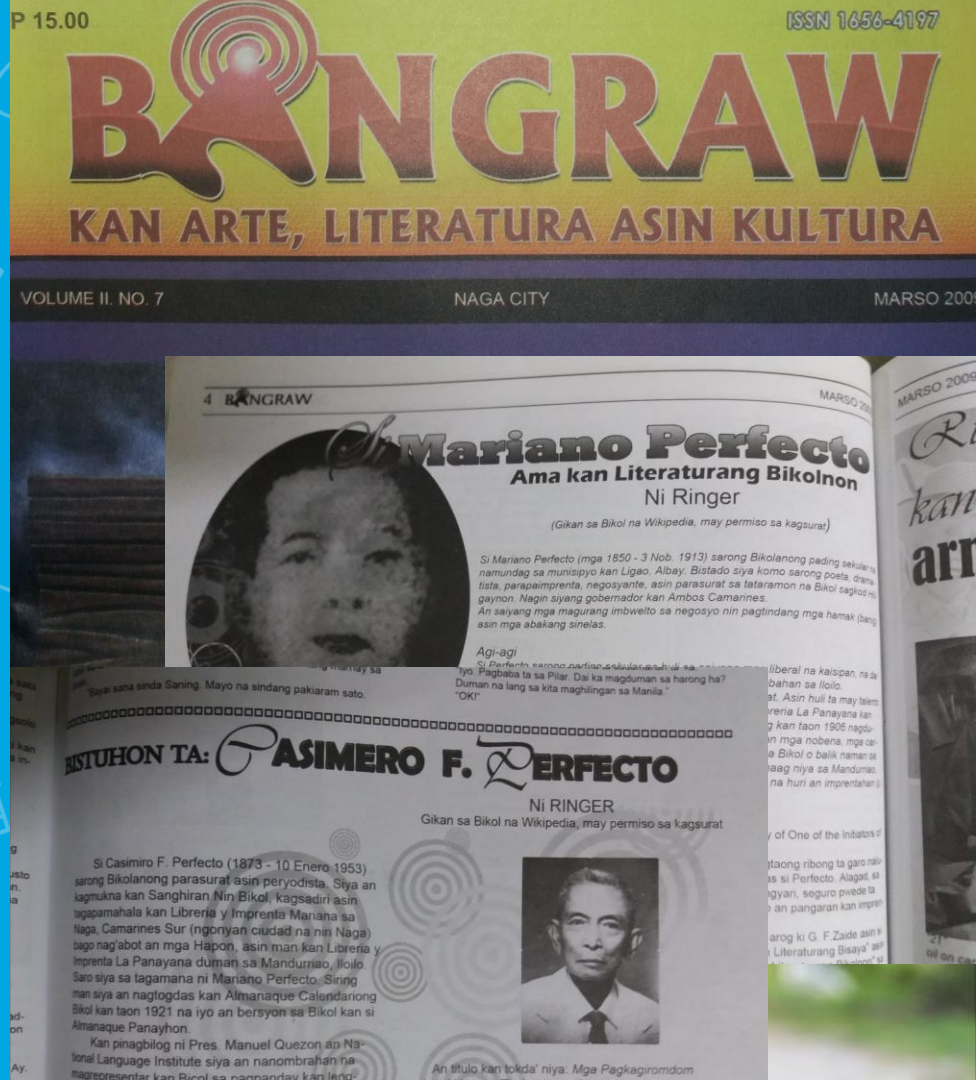
Usefulness of Bikol Wikipedia

CONTENT	CATEGORY	MEDIUM	USAGE
Cecilio Press	history	poster	university library
Cecilio Gaudencio	image, biography	poster	university library
Leonor Dy-Llaco	biography	poster	public library
Over 50 Wiki Takes Rinconada photos	image	photograph	public library
Lokdo Nin Libmanan	image, history	blog	online
Luis Dato	biography	newspaper	regional distribution, online
Various contemporary writers	biography	book	regional distribution

Usefulness of Bikol Wikipedia

CONTENT	CATEGORY	MEDIUM	USAGE
Various contemporary writers	biography	school project	school, university
Rehiyon kan Bikol	locator map	textbook	public education
Quince Martires	image, history	textbook	public education
Jose Maria Panganiban	biography	textbook	public education
Bikol Sentral	language	textbook	public education
Potenciano Gregorio	image, biography	textbook	public education
Sarung Banggi	music	textbook	public education
Universidad de Santa Isabel	image	textbook	public education

In 2009, two biographical articles appeared in a magazine published by the National Commission for Culture and the Arts (NCCA).

Two more articles were used in the program of the premiere literary prize (defunct) in the region honoring a local historical figure.

GOBYERNO
PREMIO TOMAS A

IKA-ANOM NA PREMIO TOMAS AREJOLA PARA SA LITERATURANG BIKOLNON

An Premio Tomas Arejola para sa Literaturang Bikolnon o PTALB iyo an enot asin solamenteng rehiyonal na patiribayan sa pagsurat nin literatura sa mga tataramon na Bikol na tinogdas kan 2004.

Ipinangaran an patiribayan sa Bikolanong propagandistang si Tomas Arejola sa maogmang pagromdom asin pag-onra kan sayang mga kaginibohan asin serbisyo sa banwaan.

Kompwesto nin manlaen-laen na kateryorya an Premio Arejola kabali an

SETY
ALAS
aven

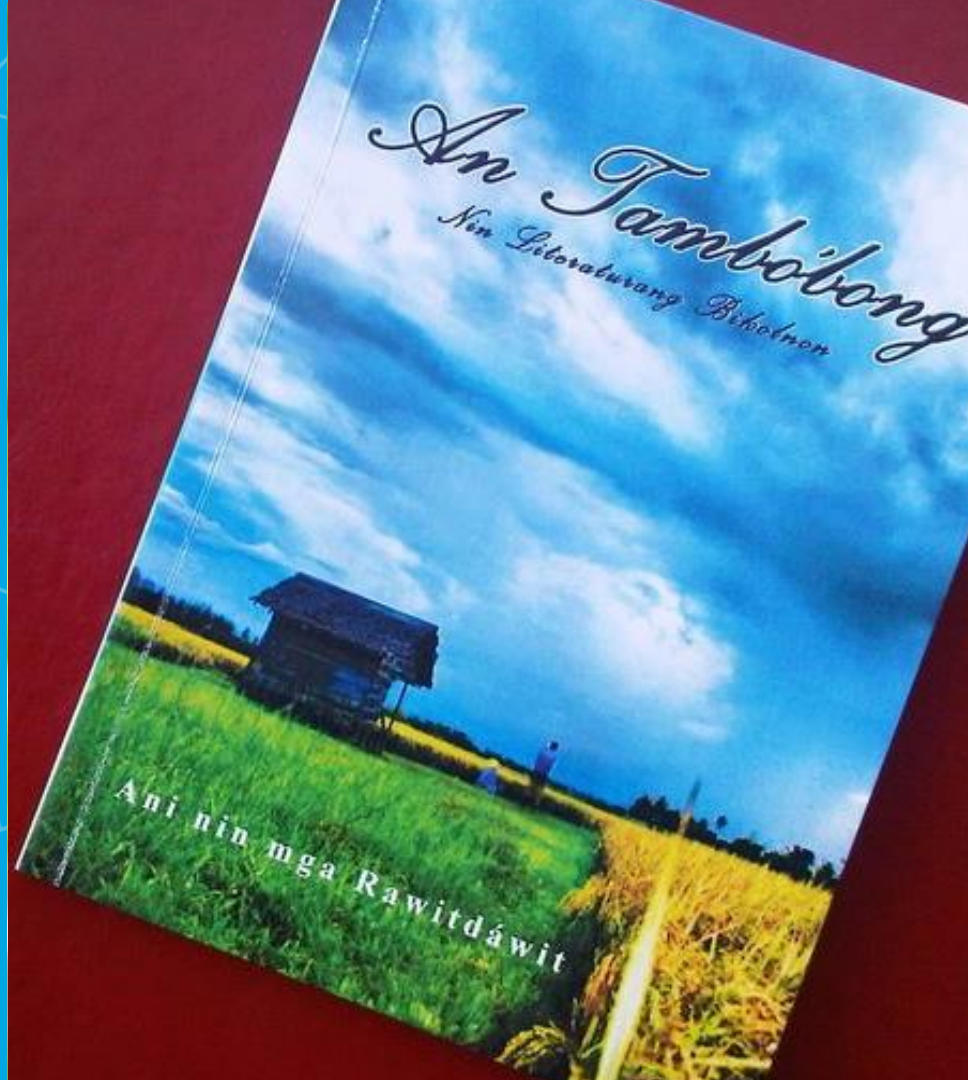
Tomas Arejola

Si Tomas Arejola namundag sa Nueva Caceres (dating pangaran kan Siyudad nin Naga) kan ika-18 kan Setyembre kan taong 1865. Pigpaadal siya kan sayang magurang sa Seminario Conciliar (ngunyan Holy Rosary Minor Seminary), sa Colegio de San Juan de Letran, asin sa Central Universidad de Madrid sa Espanya kun sain nagin kaarog siya.

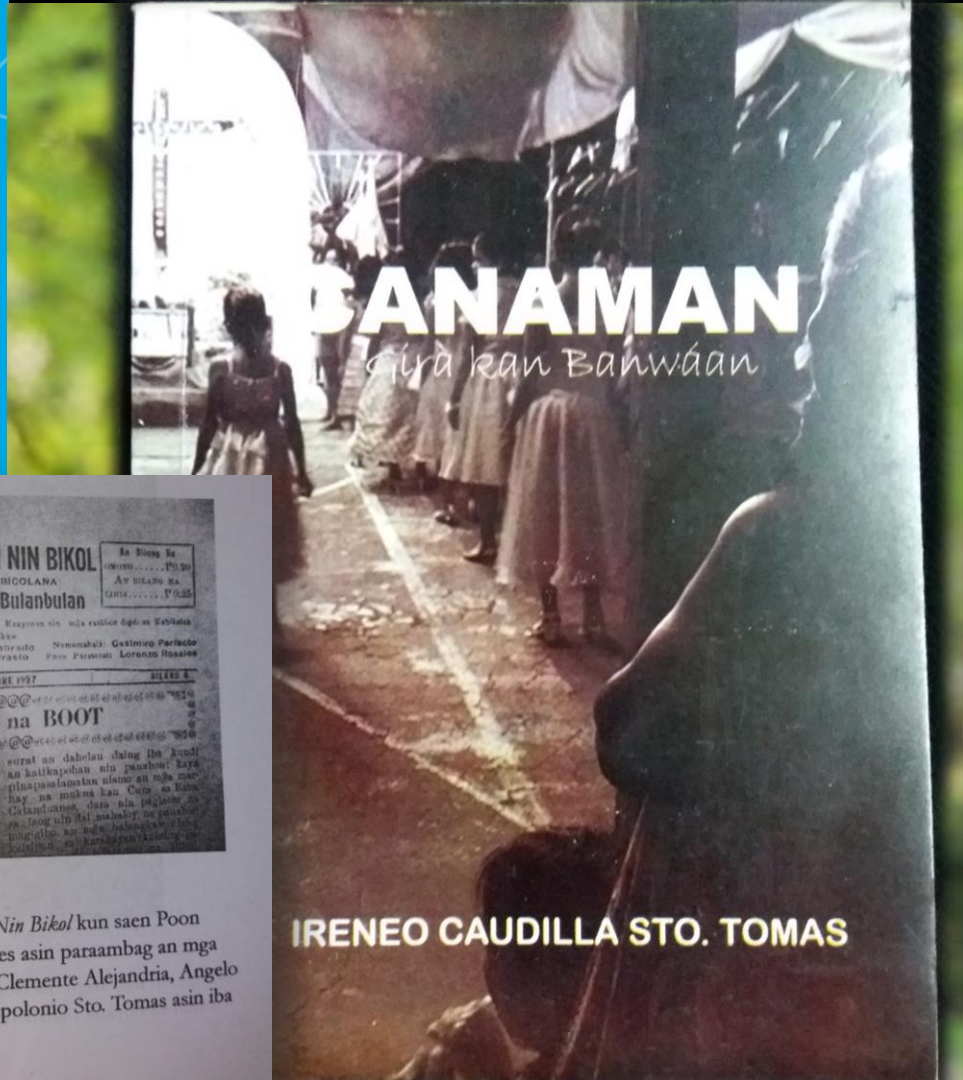

Premio
Tomas Arejola
para sa

In 2010, a literary journal featured the biography of Clemente Alejandria taken from the Bikol Wikipedia.

Contributed
photographs
appeared in these
books
published
in 2010, and
2012.

Gikan sa Bikol Wikipedia

An periodikong *Sanghiran Nin Bikol* kun saen Poon Parasurat si Lorenzo Rosales asin paraambag an mga taga-Canaman arog ninda Clemente Alejandria, Angelo de Castro, Juan Requejo, Apolonio Sto. Tomas asin iba pa.

IRENEO CAUDILLA STO. TOMAS

Andrea Malaya M. Ragragio

Archaeology and Emerging Kabikolan

CONTRIBUTIONS TO ARCHAEOLOGY SERIES

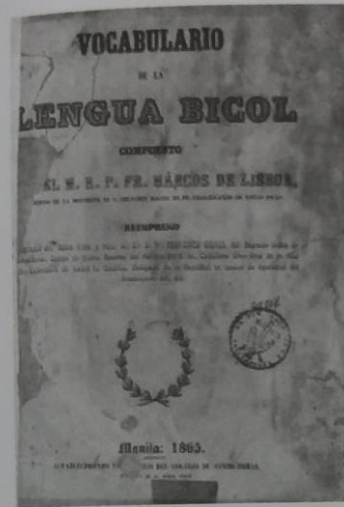

Plate 1. Cover of de Lisboa's *Vocabulario de la Lengua Bicol*. (Image from http://bcl.wikipedia.org/wiki/Ladawan:Lisboa%27s_Book_Cover.jpg.)

Settlement

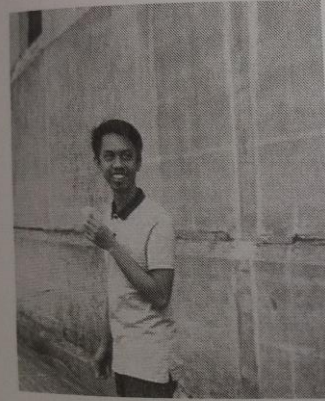
The Bikol that the Spanish first encountered had settlements that were “large and densely populated,” (Anon. 1586, 386), population estimates of which could be gleaned from lists of *encomiendas* and tributes (e.g., de Loarca 1582; Dasmariñas 1591; Anon. 1618). People resided near natural resources such as rivers and coasts (Anon. 1572) and mines (de Lavezaris 1574). In order to support these settlements, the inhabitants farmed and were “excellent husbandmen, and therefore, they have considerable rice” (Anon. 1586, 386).*

The different names of Bikol

One encounters a “merry-go-round of names” (Reyes 1992, 104) when reading through historical sources on the Bikol region. These names often change, or are often used interchangeably with others, or are used to refer to different classes of objects (places, such as villages, vaguely delineated areas, etc., and people). As Dery (1991) demonstrated in his book, *From Ibalon to Sorsogon*, place-names are affected by, and effect, changes in other spheres of life.

Some of the earliest uses of the term Bikol were by Lisboa in 1628 and de San Agustin in 1647 (Paular 1991–1992). Melendreras’s translation of the epic *Ibalon* (before 1895) may be the earliest to use “Bikols” to refer to people (Espinas 1996). From these documents we can see that “Bikol” as we use it

Since 2016,
local writers have
used Wikipedia
bionotes in their
poetry chapbooks
and anthologies.

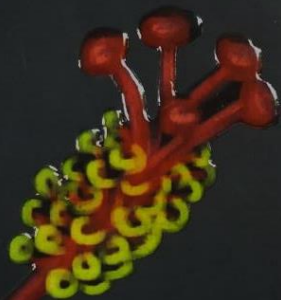

SI ELBERT OLASO BAETA
nagsusurat nin mga rawit-
dawit sa tataramon na
Rinconada Bikol asin Bikol
Sentral. Sarô siyang para-
tukdô sa Central Bicol State
University of Agriculture
(CBSUA) sa Pili, Camarines

Sur.Nag-kua siya nin units sa Master sa Lengwahe
asin Literatura sa Ateneo de Naga University sa
Syudad nin Naga asin nagpapadagus siya ngunyan
kan saiyang Master of Arts in Literature sa
Unibersidad kan Santo Tomas bilang sarong iskolar
kan Commission on Higher Education.Siya kaapil
kan Parasurat Bikolnon asin Kabulig Bikol asin nagin
panelista sa Saringsing Writers Workshop sagkod
CBSUA Writers Workshop. Naka resibi man siya
nin fellowship sa Juliana Arejola-Fajardo Workshop
sa Pagsurat-Bikol kan 2012. Nanombrahan man

GIROK

Erotika

MGA NAGKAGIROK

CLINTON DE LOS SANTOS ABILONG (*Pio V. Corpus, Masbate*) Paratukdo kag parasurat. Miyembro sa Parasurat Bikolnon, Inc., kag may mga isinapubliko siya na mga tula sa mga paiba-iba na antolohiyang Bikol kag Literary Folios.

DANTE ADRIAN (*San Jose, Camarines Sur*) Abogado, CPA, social entrepreneur apwera sa pagigi niyang parasurat. Nakanood siya sa mga pamatangang osipon kan mga gurang sa mga bangging bilog an bulan sa lugar na estaran kan mga dwende asin engkanto. Miyembro kan Kabulig.

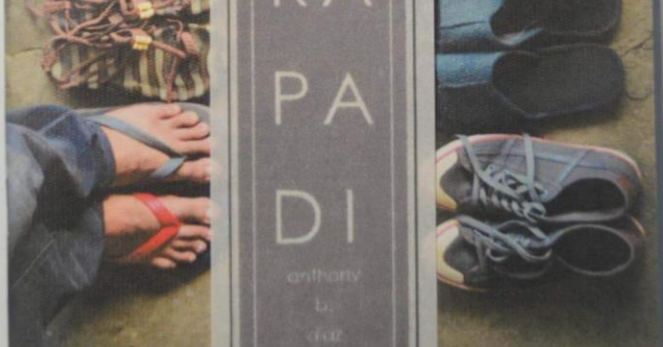
JERRY ADRADOS+ (*Gubat, Sorsogon*) Pararawitdawit na yaon na sa kahadian nin Dios Kaguranganan alagad pigwalatan an mga Bikolano nin sarong diksiyonaryong Bikol.

BERNARDO MIGUEL O. AGUAY JR. (*Calabanga, Camarines Sur*) Kagsurat kan *Gibsaw sa Salakab* (2008), nagi siyang pamayo kan Gawad Obrang Literaturang Bikolnon, bulan-bulan na ralabanan nin rawitdawit, saysay, asin osipon sa internet. Nanggana man an saiyang pasali na "Posporo" nin ikatolong premyo sa Palanca.

HERMES ALEGRE (*Daet, Camarines Norte*) Nagtapos nin
visual artist.

Kuyán

IKA-DUWANG E
anthony b. diaz

DAI TAKA NA
PADANGAT
TAKA PA

Anthony B. Diaz

AN KAGSURAT

Si **Anthony Baduria Diaz** sarong Bikolanong parasurat gikan sa Camaligan, Camarines Sur. Nagsurat siya nin mga rawitdawit asin rikas-usip sa tataramon na Bikol asin nin mga tula asin pangisi sa tataramon na Tagalog.

Sarô siya sa mga partisipante kan Ika-3ng Saringsing Writers Workshop na ginibo kan Pebrero 22-24, 2013 sa Syudad nin Naga asin sa inot na TALA Poetry Workshop na ginibo kan Abril 11-12, 2014 sa Ateneo de Naga na Unibersidad. Duwang beses nagin pinalista sa *Tulaan sa Facebook*, sarong proyekto kan *Linangan sa Imahen, Retorika, at Anyo* (LIRA). Siya myembro asin nagin sekretaryo kan Parasurat Bikolnon.

Kan 2016, ipinagpublikar niya nin surusadiri an libro nin mga rikas-usip sa tataramon na Bikol sa titulong *Pataratarapadi* asin koleksyon nin mga tula (Tagalog) sa titulong *Kitil* dangan koleksyon nin mga rawitdawit sa titulong *Kuyán* kan 2017. Sarô man siya sa mga kagsurat kan *Ginisang Poesia* (2016) sagkod *Ginisang Poesia 2* (2017) kaiba sinda Irvin Sto. Tomas asin Ian Kenneth Orasa.

https://bcl.m.wikipedia.org/wiki/Anthony_Diaz

AN KAGSURAT

Si **Anthony Baduria Diaz** sarong Bikolanong parasurat gikan sa Camaligan, Camarines Sur. Nagsurat siya nin mga rawitdawit asin rikas-usip sa tataramon na Bikol asin nin mga tula asin pangisi sa tataramon na Tagalog.

Sarô siya sa mga partisipante kan Ika-3ng Saringsing Writers Workshop na ginibo kan Pebrero 22-24, 2013 sa Syudad nin Naga asin sa inot na TALA Poetry Workshop na ginibo kan Abril 11-12, 2014 sa Ateneo de Naga na Unibersidad. Duwang beses nagin pinalista sa *Tulaan sa Facebook*, sarong proyekto kan *Linangan sa Imahen, Retorika, at Anyo* (LIRA). Siya myembro asin nagin sekretaryo kan Parasurat Bikolnon.

Kan 2016, ipinagpublikar niya nin surusadiri an libro nin mga rikas-usip sa tataramon na Bikol sa titulong *Pataratarapadi* asin koleksyon nin mga tula (Tagalog) sa titulong *Kitil* dangan koleksyon nin mga rawitdawit sa titulong *Kuyán* kan 2017. Sarô man siya sa mga kagsurat kan *Ginisang Poesia* (2016) sagkod *Ginisang Poesia 2* (2017) kaiba sinda Irvin Sto. Tomas asin Ian Kenneth Orasa.

https://bcl.m.wikipedia.org/wiki/Anthony_Diaz

Si **Anthony Baduria Diaz** sarong Bikolanong parasurat gikan sa Camaligan, Camarines Sur. Nagsurat siya nin mga rawitdawit asin rikas-usip sa sa tataramon na Bikol asin nin mga tula asin pangisi sa tataramon na Tagalog.

Sarô siya sa mga partisipante kan Ika-3ng Saringsing Writers Workshop na ginibo kan Pebrero 22-24, 2013 sa Syudad nin Naga asin sa inot na TALA Poetry Workshop na ginibo kan Abril 11-12, 2014 sa Ateneo de Naga na Unibersidad. Nagin pinalista siya sa *Tulaan sa Facebook*, sarong proyekto kan *Linangan sa Imahen, Retorika, at Anyo* (LIRA). Siya myembro asin nagin sekretaryo kan Parasurat Bikolnon.

Kan 2016, ipinagpublikar niya nin surusadiri an libro nin mga rikas-usip sa tataramon na Bikol sa titulong *Pataratarapadi* asin koleksyon nin mga tula (Tagalog) sa titulong *Kitil* dangan koleksyon nin mga rawitdawit sa titulong *Kuyán*. Sarô man siya sa mga kagsurat kan *Ginisang Poesia* (2016) sagkod *Ginisang Poesia 2* (2017) kaiba sinda Irvin

Students taking
Philippine
Literature
subjects consult
the local
Wikipedia for their
school projects.

Ragay National Agricultural and Fishery
School (RNAFS)

Central Bicol State University
of Agriculture (CBSUA)

ENGLISH

10

Satio
Kulatoy

RILES

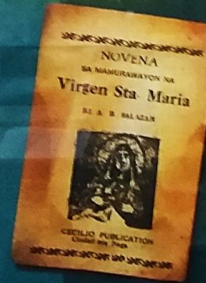
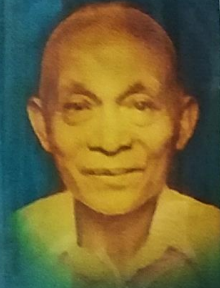
PENAFRANCIA FESTIVAL

Bikol Wikipedia articles have been utilized not just in magazines and books, but also in posters

James O'Brien SJ Library
Ateneo de Naga University

1946 kan tinugdás ni Gaudencio Cecilio an Cecilio Press. Dating empleyádo si Cecilio ni Mariano Perfecto asin sa dakól na mga taón, ipinadágos kan Cecilio Press an gibo kan Imprenta Mariana. Nagpublikár ini nin kadákol na mga babasahón sa tatarámon na Bikol: mga libréto nin mga pamibi, mga babasahón relihiyoso asin katesismo, mga libréto dapit sa tataramon, pagbuháy-búhay, asin mga obrang panliteratúra.

In 1946, Perfecto's former employee, Gaudencio Cecilio, established his own Cecilio Press. For many decades, Cecilio Press kept commitment set by Imprenta Mariana. It printed many publications in the Bikol language: prayer booklets, religious texts and catechisms, books on language and life, and literary works.

LIBROS Y
RECUERDOS
Historias, Literatura, Imprenta, Kultura

Sa Cecilio Press, mahil nagin produktong panu Clemente Alejandra. Lu Rosalio Imperial, Manu asin dakol pang mga Bik parasurat na nagpayama satuyang literatúra sa ino bangá kan ika-20 siglo. Il kan Cecilio Press an kad mga novelétas asin mga li panliteratúra kasabay kan panrelihiyosong publikas kaini. Nagin tagline kan i an pagigin haróng kan m nobelang Bikol.

With Cecilio Press, many Bikolano w published their works during the fir the 20th century; among them were Alejandra, Luis Dato, Rosalio Imperi Manuel Salazar. The Press came out numerous noveletas and literary boo with religious publications. Cecilio Pr tagline said, was the home of the Bik

Leonor Dy-Liacco Section

LIBRO

- *Memories and Reminiscences*. A collection of poems. 2nd ed. A.M.S. Press. 1994. Sa Ingles.
- *Sarung Dolat Sa Satuyang Ina*. J. & R. Printing co., Inc. Paranaque, M. M. (19966). Sa Ingles. Tinipon na mga artikulo dapit sa historia kan Bikol kan mga iba-ibang parasurat.
- *Ipinapanatibid: An Bikolano*. 1997. A.M.S. Press. Naga City. Sa duwang seksyon- Kadamotan nin 61 rawitdawit na Bikol asin Pamidbid sa 10 Bikolano.
- *Mga Ospin ni Tiyang Juan* sa ka ni Tiyang Laling. Regal Printing Co. Ltd. Hongkong. Pan-aki na libro. Anas sa Bikol.
- *Mga Sambit asin Kawat* nin mga Aki. A.M.S. Press. Naga City. 1998. Pan-aki na libro. Anas sa Bikol.

ARTIKULONG SINURAT

1. *Bikol Syntax* (1956)
2. *Handiog*, an epikang Bikol, pinalis sa Ingles
3. *Sisay Nagasabi Na An Tataraman Na Bikol Kulang*, Kulapos. Ilako, Tikapo, Atangan, Asin Dai Sangkap?
4. *Bikol Courtship Ritual*
5. *The Pantomina*
6. *Nagkapirang Kabtang Kan Historia Kan Camarines Sur Na Nangyari Sa Minlabac*.
7. *Naga Of the 1930's*.
8. *Folk Stories Of Our Elders*

PAG-ONRA

- *Lifetime Achievement Award*, Iginawad kan Premio Tomas Arejola para sa Uteraturang Bikolinon (PTALB, Naga City) hull sa saiyang mga nahamang asin naginibo sa pagpambang kan kulturang Bikolinon. (2007)
- *Outstanding Bikolano Award*, Iginawad kan The Bicol Women Carver's Group, Legazpi City (1996)
- *Mañalac Orlanquin Bicolano*, hale sa Samahan ng mga Kamayon ng Bicolano, Naga City (1996)

Raul Roco Public Library Naga City

in Wiki Takes
Rinconada
photo exhibit
(2013)

and blogs

Iriga City Public Library

ANCIENT BURIAL URNS RETELLS BICOL EPIC

By: Juan Escandor Jr.

Inquirer

First Posted 00:07:00 12/13/2007

Filed Under: Archaeology, history, Regional authorities

NAGA CITY - A pre-Hispanic burial urn at the Museo de Conciliar de Naga in Naga City speaks of Bicol's Ibalon epic starring King Handiong, according to a study of a Filipino anthropologist.

IBALONG

EPIC

Thursday, August 23, 2012

LOKDO NIN LIBMANAN

sa wikang
ragay ng
anga may
kasang
sa atorya at
pa."

REKINING
Balde Jr.

VE

2)

IBAYIN
SA
MAGSATE
pin...

IN
NAN

IN NORTH
OLOGICAL
ONE

IN SAGHAN
N)

IBALON
TELLS
EPIC

IN-YANT-
di found in

IBALON
HICIL sa
sa ng mga
JA

pingin sa
mang katu
ndaram...

GE
MYS
IBV BICOL

DAL
MENT-
L OF A
ICE

IBALON
of

IBALON
of

An Ilokano nin Libmanan sarong tatay na tapayan sa Ibalong na nakatutok sa Pare o Rigoberto, Libmanan, Camarines Sur kan taon 1982. Pigtatubad sa tat inang na reblyang pisan pa sa sarong na panahon kan Kababayan.

An Ilokano may 32 na sentimetro an kalakbangan, gumitabak na sa dawang gidaso natin may mahihiling sa ibabaw garo mga pigura nin buaya, usa, damulang, bulas, manglibo adin man pigura nin tawo, asbp.

Sarong etnolohista na si Dr. Zena Salazar nagurat nin libro manongod kainang Ilokano na tat ("Lokdo nin Libmanan", 2004) adin natyang pagtatubad nangad na tat gitlo pa kan sarong pang panahon.

Se tangá enlano kan tatay may garo terr (kahoy na nagpapangas, paghana ni Dr. Maria Lilia Rosalita) na itucang pagoda adin sa poot kani sa sarong gilid ngwang hikarang lalangen-saldang na may mga tingraw na rula-palibat.

Dat pa deterninado kan tat balaga pisan sa sarong na panahon nin bull sa dat pa nag-agi sa tungod na carbon dating sabi agani kan Curator kan Museo del Seminario Conciliar na si G. Fabiana Arejola y masakit na agani madeterminar sa kan ino tat rula, kuta itatong mga ralikyas sa palibat kaini na organiko arag kan bungá, sa/lang o its pang mga foodie sa paralibat pwedeng i-agi sa sinasabing carbon dating na matungod kan panahon nin pagkagibo kan artefak. Alagad an metodo ni Dr. Salazar iyo an pagkumpara kaini sa iba-ibang mga Ilokano adin tapayan na nakatutok sa mga langib string sa Calatagan Igdi sa Filipinas adin sa ibang parte kan Asya.

You and 4 other friends like this

1 Comment

1 Comment

Like Reply

Facebook Comments Plugin

WIKIPEDIA
An Talingkas na Ensiklopedya

- Panginot na Pahina
- Portal kan komunidad
- Sa ngunyan na mga pangyayari
- Dae pa sana nahahaloy na mga kaliwatan
- Purakan na pahina
- Katabangan
- Magdonar
- Imprintaron/Ipagpaluwas
- Magmukna nin sarong libro
- Ikarga bilang PDF
- Naalimbag na bersyon
- Mga gamiton:

- Ano an mga makasugpon digde
- Kasurugpon na mga kaliwatan
- Ikarga an sagunson
- Mga espesyal na pahina
- Permanenteng kilyawan
- Pahina kan impormasyon
- Wikidata na bagay
- Isambit ining pahina
- Mga Lenguwahe
- English
- Add links

Lokdo nin Libmanan

Gikan sa Bikol Sentral na Wikipedia, an talingkas na ensiklopedya

An **Lokdô** nin Libmanan sarong takop nin tapayan-na-lulubngan na nakotkot soboot sa Poro o Bigaho, **Libmanan, Camarines Sur** kan taon 1982. Pigtutubod na ini tunay na relikyang gikan pa sa soanoy na panahon kan **Kabikolan**.

An lokdô may 32 na sentimetro an kalakbangan, guminatak na sa duwang pidaso asin may mahihiling sa ibabaw garo mga pigura nin **buaya, usa, damulag, halas, mangkô** asin man pigura nin tawo. asbp.^[1]

Sarong etnolohista na si Dr. **Zeus Salazar** nagsurat nin libro manongod kaining lokdô na ini ("Liktao at Epiko", 2004) asin saiyang pagtubod nanggad na ini ginibo pa kan soanoy pang panahon.

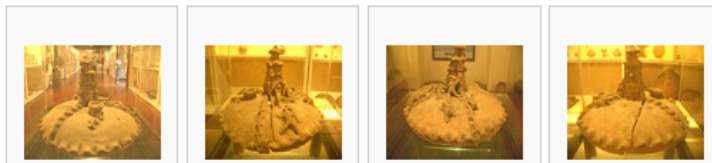
Sa tangâ mismo kan takop may garo torre (kahoy na nagsaranga, paghuna ni Dr. Maria Lilia Realubit) na itsurang pagoda asin sa poon kani sa sarong gilid igwang hitsurang lalawgon-saldang na may mga tingraw na naka-palibot.

Dai pa determinado kun ini talaga gikan sa soanoy na panahon nin huli ta dai pa nag-agi sa inaapod na *carbon dating* sabi ngani kan Curator kan Museo del Seminario Conciliar na si G. Fabiana Arejola y masakit na ngani madeterminar ta kun *in situ* ini nakua, kuta idtong mga relikyas sa palibot kaini na organiko arog kan bungô, tu'lang o iba pang mga *fossils* sa paralibot pwedeng i-agi sa sinasabing *carbon dating* na matungod kan panahon nin pagkagibo kan artifak. Alagad an metodo ni Dr. Salazar iyo an pagkumpara kaini sa iba-ibang mga lokdô asin tapayan na nakotkot sa mga lungib siring sa Calatagan igdi sa **Filipinas** asin sa ibang parte kan **Asya**.

Si Salazar nagbutas man nin opinon na sa lokdô na ini igdi maririraw asin matatalâ an istorya kan epikong **Ibalong** asin an kahadean ni Handyong yaon nakasentro sa Libmanan. Ipinamugtak ni Salazar na an pagkagurang kan lokdô yaon sa pag-oltan kan 5,000 B.K. sungdô 10 A.D.

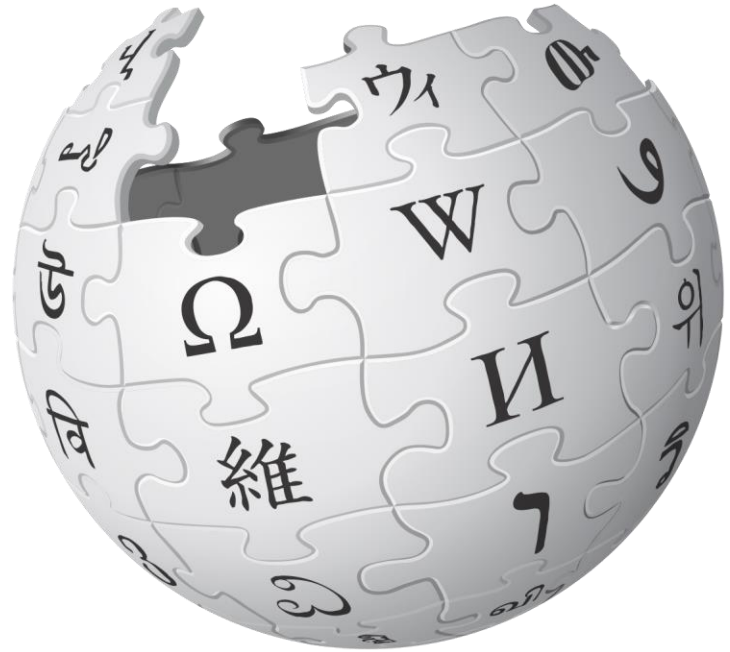
An ibang eksperto totoo nagdududa kan awtensidad asin kan pagka-prehistorikal kaini nin huli ta dai nakotkot *in situ* (nakua mismo sa lugar na pigkalotan) kundi nabakal sana ni G. **Ermelo Almeda** sa sarong ilegal na parakotkot nin mga artifaks. Sabi pa ni Dr. Jesus Peralta sarong arkeologo na retirado na sa National Museum, an kakaptan kan lokdô na naghihitsurang *minaret* pwedeng indikasyon na nabakal sana ini sa Mindanao.

Kataytayan nin mga retrato [liwaton | liwaton an gikanan]

Takop nin tibor na lolobngan

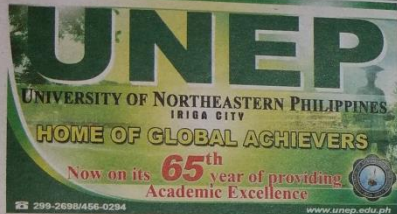
In 2013, one writer copied, without citing Wikipedia, a portion of the biographical article of Luis Dato, a historical writer.

AT HOME KAYO DITO

FOR INQUIRY
054 475-6
02 250-8

299-2698/456-0294

www.unep.edu.ph

www.bicolmail.com

Bicol m

BICOLANDIA'S ONLY REGIONAL

Vol. XXX No. 1

JUNE 13, 2013

18 PAGES

NAGA CITY

Sarap ng Summer bonding sa Camella

Building the country.

Aldaw nin ikinabuhì

SAIN gikan an tataramon na “kalayaan” na ginagamit niyato ngayon? Sa mga pag-adal kan mga historyador asin iskolar sa literatura buda kulturang Pinoy, nagluluwas na bago an mga Katipuneros asin minsan si Jose Rizal, mayong tataramon na siring na makukua sa bokabularyo kan mga Tagalog. An

SANTIGWAR

Kristian S. Cordero

pinakahararang tataramon na makukua iyo an “layaw” na ginamit ni Francisco Balagtas sa saiyang Florante at Laura. Minsan sa saiyang mga surat, nagluluwas na si Rizal naghahanap man kan tataramon na itatampad sa mga konsepto/tataramon kan libertad asin independensia na kaidto mayo man huli ta yaon ngani kita sa sistemang kolonyal, kun sain apwera kan monarkiya, igwa pang burukrasya na nagpapasairarom kan mga saradit na tawo na yaon na sa laylayan kan sosyodad. Daing tataramon para sa siring na konsepto huli ta mayo man kita kaini. Alagad, sa mga panurat kan mga Europeyong para-isip, na binasa man kan satuyang mga heroe siring na Rizal, Plaridel, Bonifacio asin Mabini, mahihilingan na iba man an konsepto kan libertad/liberte asin independensia. An libertad na ini, yaon na parati sa tawo asin dai nungka ini makukua kan ibang tawo o anumang na pwersa. Mantang an independensia, nagpapasabot na ini itinatao sa sarung tawo, kan minauripong saiyang. Sa mga lanob kan kuweba, isinurat kan mga Katipuneros an Viva La Independencia Filipinas, an enot na

ano an pagsabot kan mga heroe niyato Kadakul na mga historyador asin parang hararom na pag-atid-atid sa bagay mga tataramon, tanganing mahiling an na nagdadalagan sa kaisipan kan mga isinagibo an siring na pakikipaglaban nin independensia man ini o kalayaan

Kun pinaghahapot kun ano sa Bik na tataramon, minaluwas parati an tal o minsan ngani an tataramon na nakatalingkas, pighihiling man na n mga enot na tawong nag-erok na sa nakaligtas sa pagtuga daa kan Mayo pag-atake kan mga Moros sa parteng sa sarung lugar na harayo na sa dag ginagamit bilang katampad na tataano an boot sabihon kan “talingkas: nakahali na sa kadena, talingkas an bo gapos asin sa paghona ko, ginamit asin huli ta an paghiling niyato sa pangyay nakakadenahan asin kan nagpuon ng ngaran kan nasyonalismo/patriyoti katalingkas. Alagad ano an kal Katolikong simbahan bilang “salvaci

Sa paghiling ko, pareho sana it digdi. An nakatalingkas iyo man an sa katalingkas an hawak laban sa pwersa kita iyo man nin makusog

JUNE 13, 2013

SANTIGWAR... From page 5

Sa mga tataramon niyato, makahulugan na an mga parasurat, maghurop-hurop asin maghingowa kan dalagan kan kahulugan asin atid-atidon an agi-agi kan mga tataramon nganing matawan niyato nin mga pagpapakahulugan an satuyang mga tataramon. Baloon an isip, baloon an tataramon.

Kaya parati niyatong hilingon na dai nag-uuntok an pag-urulay niyato urog na kun an isasalang iyo an pagpapakahulugan na tinatao niyato sa mga tataramon na ginagamit niyato. Asin digdi sa Bikol, kaipuhan na susogon an agi-agi kan mga tataramon niyato ta mahihiling man niyato digdi an hiro kan satuyang pag-isip asin matatawan niyatong pagbalo an satuyang nakaagi asin siring man kun pano niyato giraray na itatakod an sadiri sa kamugtakan kan kinaban. Ano baya an gagamiton niyatong katampad kan mga tataramon? Halawig na urulay pa iyan alagad punan na niyato asin mahihiling ta na an kasiipan, an tataramon, dai nungka maikukulung dawa pa nin siisay, ta totoo an tataramon, kulungan, preso, karsel, alagad yaon man digdi parati an bagsik, an katalingkas asin satuyang ikinabuhì.

ERRATUM: Dakulang kapamasolan na dai ko natawan nin tultol na citation an pirang parte sa sakuyang saysay na “Giraray, Ki Luis Dato” na nagluwas sa diyaryong ini kan Mayo 23, 2013, na idto sarong kabtang ginuno ko sa Bikol Wikipedia. An napaluwas na isyu idtong draft pa sana man kan binibilog kong saysay, kaya kakulapusan kong dai ko tulos nariparo an siring na pagkakasurat. Salamat na lamang na igwang parabasang nagpapapakahulugan sa artikulong ini. Dikang mga paratatao, an paghiling saysay na

AS I

Sagra
On
lair o
makin
of tra
Cama
copra
by wa
Al
Del C
Garchi
are am
Reform
Develo
One
traverse
serves a
clothes,
DAR
backhoe
way for
market r
provide a
of the loc
to market

In 2016, the Department of Education (DEPED) introduced the Mother Tongue-based Multilingual Education (MTBMLE) under the K-12 Curriculum.

Since then, subjects from Kinder to Grade 3 are now being taught in the local languages including Bikol.

PAK-SARI NG PAK-SARIAN
HINDI IPINAGBIBILI

3

Araling Panlipunan

Kagamitan ng Mag-aaral
Bikol

Kagawaran ng Edukasyon

The knowledge found in the local Wikipedia is shared through the textbook in Social Studies 3 for Bikol speakers.

An Quince Martires o an "Kaglimang Martir kan Bikol" iya idtong kaglimang (15) mga Bikolano na nagsakripisyo kan saindang buhay. Nanindugan sinda nganing makua an independensiya laban sa mga Kastila.

Pormal sindang pigmidbid na mga bayani kan Bikol kan Pebrero 20, 1950. An direktor kan Departamento kan Edukasyon idinagdag an petsa kan paggadan sinda kan Enero 4, 1897 na sarong importanteng aldaw sa istorya kan Pilipinas. Konsiderado sinda mga bayani huli kan saindang

Potenciano V. Gregorio kan Sta. Domingo, *Albay* kaidtong
May 18, 1880.

http://bc.wikipedia.org/potenciano_gregorio
Pamilya ni Potenciano Gregorio

Sarung Bangal

Fun facts are cool!

But local knowledge is
what makes our Wikipedia
relevant to the end-users.

Wikipedia, big or small,
should benefit the
community.

Small progress is
still progress.
Keep moving forward.

Mabalos! Thank you!

WIKIMEDIA
EDUCATION